

Міжнародний гуманітарний університет
кафедра романо-германської філології
та методики викладання іноземних мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КОРПУСНА ЛІНГВІСТИКА

Галузь знань	<u>035 «Філологія»</u>
Спеціальність	<u>035 «Філологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Філологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>третій (доктор філософії) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
Професор кафедри РГФіМВІМ д.філол.н., доц. Шкворченко Наталія Миколаївна	067-489-18-3	nshkvorchenko@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Курс «корпусна лінгвістика» покликаний навчити студентів користуватися корпусами задля оптимізації завдань, які постають на практиці та під час виконання наукового дослідження.

Завдання курсу – ознайомлення студентів з історією корпусних досліджень, формування умінь застосовувати комп'ютерні засоби корпусної лінгвістики; вміти аналізувати типи англійських корпусів; ознайомитись із процесом укладання корпусів та вміти формувати власний корпус текстів; вміти користуватись усім спектром аналізу корпусів текстів для лінгвістичних досліджень.

Зміст дисципліни охоплює проблемний характер основних понять і термінів, які сприяють удосконаленню здатності до ділового

спілкування у науковому та освітньому середовищі, а також можуть бути застосовані у ході проведення лінгвістичного дослідження. Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні основи і практичні механізми створення та експлуатації корпусів.

Мета навчальної дисципліни - ознайомити студентів з теоретичними положеннями та термінологією корпусної лінгвістики, з концепціями дисципліни, окреслити основні методи її дослідження, застосувати корпусні технології для практичного аналізу текстів та вказати на функціональний аспект застосування корпусних технологій для вивчення іноземної мови.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Корпусна лінгвістика» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

ІК-01. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики та перекладу), у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки, і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до генерування та обґрунтування нових ідей.

ЗК-4. Здатність вільно спілкуватись іноземною мовою, як усно (участь у міжнародних наукових проєктах, виступи на наукових заходах, комунікація з іноземними представниками наукової спільноти тощо), так і письмово (використання іншомовних інформаційних ресурсів, підготовка наукових публікацій до друку у зарубіжних виданнях, індивідуальних та колективних грантових заявок (аплікаційних форм) тощо); застосування іноземної мови у самоосвітній діяльності.

ЗК-5. Знання сучасних стандартів науково-дослідницької діяльності, усвідомлення та дотримання норм наукової етики, прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності, формувати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір.

ЗК-6. Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку вітчизняної і світової науки в умовах глобалізації й інтернаціоналізації.

Фаховими компетентностями (ФК)

ФК-1. Здобуття концептуальних та методологічних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ФК-2. Здатність планувати, збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності.

ФК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

ФК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології з використанням теоретичних та експериментальних методів.

ФК-5. Здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів; вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань у галузі філології, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; використовувати академічну українську та іноземну мови у професійній діяльності та в обраній галузі філологічних досліджень.

- ФК-6. Здатність формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
- ФК-8. Здатність до проведення досліджень на глобальному рівні з використанням іноземних наукових джерел та бібліографічних баз.
- ФК-9. Здатність створювати усні й письмові тексти різних жанрів наукового дискурсу іноземною (англійською) мовою, кваліфікувати й диференціювати їх.
- ФК-10. Здатність до розробки навчально-методичного забезпечення освітніх компонент (дисциплін).

Навчальна дисципліна «Корпусна лінгвістика» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПРН), передбачених освітньою програмою:

- ПРН-1. Використовувати понятійно-категоріальний апарат, теоретико-методологічні засади та методичні прийоми для обґрунтування проблем та подальшого розвитку наукових досліджень з предметної сфери фундаментального та/або прикладного спрямування.
- ПРН-2. Розуміти науково-практичний зміст та тенденції розвитку сучасної германістики, філології та суміжних сфер. Знати фактори, що зумовлюють лінгвістичні особливості в умовах сучасних суспільних викликів.
- ПРН-3. Знати принципи та прийоми системного аналізу результатів досліджень. Здійснювати комплексний аналіз для оцінки сучасного стану предметної сфери наукового дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування.
- ПРН-4. Організовувати, планувати та виконувати наукові дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування. Узагальнювати результати власних досліджень, надавати та обґрунтовувати власні пропозиції з предметної сфери дослідження. Демонструвати та обговорювати отримані результати власних наукових досліджень.
- ПРН-5. Здійснювати моніторинг науково-практичних проблем у професійній галузі з використанням методів збирання інформації (спостереження, аналіз документації, опитування, тестування та ін.) і методів кількісної та якісної обробки даних (математичні, статистичні та ін.).
- ПРН-7. Переосмислювати наявне та створювати нове цілісне уявлення, пропонувати та обґрунтовувати гіпотези на основі теоретико-методологічного аналізу з предметної сфери наукового дослідження із урахування вимог академічної доброчесності.
- ПРН-8. Використовувати прийоми та навички ділового спілкування та ораторського мистецтва під час індивідуальної бесіди, у процесі колективного обговорення проблем на переговорах та у виступах перед аудиторією.
- ПРН-9. Використовувати знання з англійської мови для проведення досліджень на глобальному рівні, написання наукових тез, доповідей, рефератів, статей, наукових робіт за міжнародними стандартами академічного письма.
- ПРН-10. Професійно, аргументовано, етично виважено і соціально відповідально пояснювати сутність конкретних філологічних явищ та пов'язаних з ними наукових проблем, висловлювати власну думку щодо них.
- ПРН-11. Організовувати викладання філологічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності студентів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом	Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)	Ознаки курсу
---------	---	--------------

ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семестрові заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
3	90	6	6	78	3	5	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	заочна форма			
	усього	у тому числі		
лекц.		семестрові зан.	сам. роб.	
Тема 1. Corpus Linguistics: History and Present- Day State	24	2	2	20
Тема 2. Natural Language. Text Corpus and its Types	24	2	2	20
Тема 3. Tools and Programmes for Corpus Analysis	21	1	1	19
Тема 4. The Usage of Corpora in Linguistic Studies	21	1	1	19
<i>Усього годин</i>	90	6	6	78
<i>Підсумковий контроль - залік</i>				

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		заочна форма
1	Тема 1. Вступ до корпусної лінгвістики. Сутність, предмет та завдання корпусної лінгвістики. Основні поняття корпусної лінгвістики. Поняття корпусу, його основні характеристики та критерії побудови. Розвиток лінгвістичних корпусів у світі. Класифікація корпусів. Типологія досліджень на ґрунті корпусів.	1
2	Тема 2. Основні поняття та базові терміни корпусної лінгвістики. Класифікація термінів. Поняття про баланс, порівнюваність, репрезентативність, метадані т.і. Спеціалізована лексика корпусної лінгвістики: колігація,	1

	колокація, конкорданс, розмітка, маркування тощо. Класифікація наукових текстів і дискурсів.	
3	Тема 3. Поняття корпусної розмітки та маркування. Типи розмітки та вимоги до неї. Види екстралінгвістичної та лінгвістичної розмітки.	1
4	Тема 4. Використання корпусів у лінгвістичних дослідженнях. Корпусні менеджери, конкордансери. Корпус як пошукова система. Вихідні інтерфейси. Типи корпусів. Анотовані й неанотовані корпуси. Усні корпуси та письмові корпуси. Змішані корпуси. Одномовні корпуси. Двомовні корпуси.	1
5	Тема 5. Лінгвістичні дослідження на базі корпусу: вивчення лексики. Дослідження частотності лексеми в корпусі. Дослідження лексичної сполучуваності. Дослідження лексичної синонімії за допомогою корпусу. Індекс винятковості корпусу.	1
6	Тема 6. Лексикографічні та граматичні дослідження на базі корпусу. Укладання корпусобазованих словників. Використання корпусів для укладання довідкової літератури.	1
	Всього	6

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Англійська мова (академічне письмове мовлення)» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Консультації з викладачем протягом семестру.
4. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
5. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
6. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та семестрових завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		заочна форма
1	The use of corpora in language teaching.	8
2	The use of corpus linguistics in the study of health communication.	8
3	The use of corpora in teacher education.	8
4	The use of corpora in poetry and drama.	8
5	The use of corpora in language testing.	8
6	The use of use of corpus linguistics in sociolinguistics.	8
7	The use of corpus linguistics in the study of media discourse.	8
8	The use of corpus linguistics in forensic linguistics.	8

9	The use of corpus linguistics in the study of political discourse.	8
10	The use of corpus linguistics in translation studies.	6
Всього		78

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення заліку.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, рефера, усне повідомлення, індивідуальне опитування, практичних завдань, залік.
--	--

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ:

1. Охарактеризуйте історичний розвиток корпусних досліджень.
2. У чому виявляється специфіка доелектронних корпусів? Назвіть основні лінгвістичні проекти, в яких доелектронні корпуси відіграли значну роль.
3. Поясніть, чому корпусна лінгвістика почала активно розвиватися на матеріалі англійської мови?
4. Як були сприйняті корпусні дослідження в лінгвістичній науковій спільноті 60-80-х років ХХ ст.?
5. Окресліть головні характеристики корпусів першого покоління, назвіть їх.
6. Чому Браунівський корпус став стандартом створення корпусів на для декількох поколінь?
7. Визначте основні характеристики корпусів другого покоління.
8. Назвіть найвідоміші мегакорпуси сучасності.
9. Охарактеризуйте сучасний етап розвитку корпусних студій у світі та в Україні.
10. Дайте визначення терміну «лінгвістичний корпус текстів»?
11. Перерахуйте дистинктивні ознаки, за якими корпус текстів відрізняється від електронної бібліотеки та архіву. Охарактеризуйте кожен з них.
12. Проаналізуйте наведені класифікації типів корпусів. Яка із класифікацій видається Вам найбільш вдалою. Обґрунтуйте свою точку зору.
13. Назвіть і схарактеризуйте існуючі типи корпусів. Наведіть приклади до кожного з типів та коротко опишіть основні характеристики цих корпусів.
14. Відповідно до сфери Ваших наукових інтересів, відвідайте офіційні сторінки згаданих у розділі корпусів, використовуючи наведені у тексті посилання. Проаналізуйте можливості обраних Вами корпусів, зазначивши їх переваги та недоліки. Окресліть основні сфери застосування корпусних даних.

15. Охарактеризуйте можливості експлуатації корпусів у лексикографічних та граматичних дослідженнях. Чи користуєтеся Ви корпусобазованими / корпусоінформованими словниками, граматичними довідниками?

16. Які переваги використання даних корпусів у навчанні та вивченні іноземної мови? Які труднощі/недоліки Ви вбачаєте у впровадженні корпуснобазованого підходу до вивчення іноземної мови?

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЗАЛІКУ

Заочна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
<i>Підсумковий контроль</i> залік			50
Всього балів			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» Fx – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Anderman G., Rogers M. Incorporating Corpora. The Linguist and the Translator. Multilingual Matters LTD, Clevedon Buffalo Toronto, 2008. 278 p.
2. Baker P., Hardie A., McEnery T. Glossary of Corpus Linguistics. Edinburgh University Press, 2006 192 p.
3. Biber D. Using corpus-based methods to investigate grammar and use: some case studies on the use of verbs in English. Simpson and Swales (eds.). 2001. P. 101-115
4. Fillmore Ch. Corpus linguistics or computer-aided armchair linguistics. Directions in corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82. Berlin, 1992. P. 35- 60
5. Kennedy G. Introduction to corpus linguistics. Harlow, Essex: Longman, 1998. 315 p
6. Leech G. Introducing corpus annotation. Corpus Annotation: Linguistic Information from Computer Text Corpora. Addison Wesley Longman, 1997. P. 1-19
7. McEnery A.M. Swearing in English: bad language, purity and power from 1586 to the present. London: Routledge, 2005. 276 p.
8. McEnery T. Wilson A. Corpus Linguistics An introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001. 235 p
9. McEnery T., Gabrielatos C. English Corpus Linguistics. The Handbook of English Linguistics: McMahon-Blackwell Publishing, 2006. P. 33-72
10. MacEnery T., Hardie A. Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice. Cambridge University Press, 2012. 294 p.
11. Meyer C.F. English corpus linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 241 p.
12. Sinclair J. Corpus, Concordance, Collocation. Oxford: Oxford University Press, 1991. 170 p.
13. Stefanowitsch A., Stefan Th., Gries M. de G. Corpora in Cognitive Linguistics. Berlin, 2006. 360 p.
14. Svartvik J. Corpus linguistics 25+ years on. Amsterdam, NY 2007. P. 11-27
15. Демська-Кульчицька О. Дещо про класифікацію текстових корпусів. Наукові записки. Серія: Мовознавство. 2004. 1 (11). С. 153-157.
16. Демська-Кульчицька О. Корпусна рецепція тексту. Наукові записки. Т. 111. Сер. Філологічні науки. 2010. С.-3-6.
17. Демська–Кульчицька О. М. Базові поняття корпусної лінгвістики. Українська мова. 2003. No1. С. 42-47.
18. Демська-Кульчицька О. Один з аспектів морфологічної аотації (до проблеми побудови тега). Українська мова. 2004. No 1. С. 26-38.
19. Демська–Кульчицька О. Основи національного корпусу української мови [монографія]. Київ, 2005. 218 с.
20. Жуковська В.В. Ресурси корпусної лінгвістики у дослідженні історичної динаміки мови. Матеріали міжнародної наукової конференції «Слово і речення: синтактика, семантика, прагматика». К.: Київ. унт ім. Б.Грінченка, 2013. С.151-156.
21. Карпіловська Є.А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика: Підручник. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. 188 с.
22. Селіванова О.О. Корпусна лінгвістика. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. С. 667-669.
23. Шведова М., Січінава Д. Корпусна лінгвістика та лексикограматична типологія. Українське мовознавство. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. No 43. 2013. С. 95-103.
24. Широков В.А., Бугаков О.В., Грязнухіна Т.О. та ін. Корпусна лінгвістика. К.: Довіра, 2005. 471 с.